

УДК 502.72(477.63)

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ

О. Ф. Оксамитний, К. М. Обухова, М. П. Папученко

*Державне управління охорони навколишнього природного середовища
в Дніпропетровській області, Дніпропетровськ, Україна*

NATURE RESERVATION STOCK OF DNIPROPETROVSK REGION

O. F. Oksamytnyi, K. M. Obukhova, M. P. Papuchenko

*State Department of Environmental Protection in Dnipropetrovsk Province,
Dnipropetrovsk, Ukraine*

На сучасному етапі розвитку господарювання в межах Дніпропетровської області спостерігається посилення впливу антропогенних чинників на структурні елементи екомережі та стан біорізноманіття. Зокрема, відбувається відновлення діяльності гірничодобувних підприємств, відводяться нові території під будівництво кар'єрів з видобутку корисних копалин, влаштування полігонів твердих побутових відходів, під промислову та житлову забудову. До складу цих земель значною мірою потрапляють і природні території, які втрачаються безповоротно внаслідок названої діяльності. За останні роки знову підсилився вплив на балково-степові екосистеми, які займають важливе місце в системі екомережі Дніпропетровської області. Тут основними негативними чинниками виступають надмірне випасання худоби та випалювання сухих залишків природної трав'яної рослинності. Наявність потужних запасів мінеральної сировини та сприятливі ґрунтово-кліматичні умови зумовлюють високу концентрацію промислових об'єктів і розвиток аграрного сектору. У результаті більша частина земель антропогенно трансформована. У таких умовах дуже складним є питання виявлення та заповідання природних територій і об'єктів.

Дніпропетровська область знаходиться у степовій зоні України та займає площу 3192 тис. га, у тому числі землі лісового фонду становлять 192,4 тис. га, а лісистість області складає 5,1 %.

Розвиток природно-заповідних об'єктів області та формування екомережі проводиться відповідно до законів України «Про природно-заповідний фонд України», «Про охорону навколишнього природного середовища», Указу Президента України «Про заходи щодо дальшого розвитку природно-заповідної справи в Україні».

На сьогодні мережа територій та об'єктів природно-заповідного фонду складає 128 об'єктів на загальній площі 46,255 тис. га, серед них: загальнодержавного значення – 30 об'єктів на площі 30,348 тис. га, місцевого значення – 98 об'єктів на площі 15,908 тис. га. Це складає 1,45 % площі області при середньому по державі – понад 5,0 %.

Не зважаючи на це, в Дніпропетровській області проводиться діяльність щодо розвитку і розширення заповідних територій, а заповідна справа розглядається як головний засіб для комплексного вирішення важливих екологічних проблем, таких як збереження біорізноманіття, відновлення та підтримка екологічного балансу в біосфері в умовах техногенного забруднення.

За останні п'ять років відбулося значне збільшення площі заповідних об'єктів області: понад 15 тис. га, серед них заказники загальнодержавного значення «Бакаї», «Преображенський», «Дебальцевські лимани», «Вишневецький», «Мар'їн гай», «Петропавлівські лимани», «Кам'янський прибережно-річковий комплекс», регіональний ландшафтний парк «Придніпровський», ландшафтні заказники місцевого значення «Тернівський», «Балка Городище» і «Урочище Могила Баба» та дендрологічний парк місцевого значення «Саксагань». Це збільшило відсоток заповідності на 0,3 %.

На виконання Закону України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015» одним із кроків було затвердження Переліку першочергових об'єктів, передбачених для реалізації даної програми та Переліку цінних природних територій, що резервуються для подальшої організації об'єктів ПЗФ (рішення обласної ради 2002 року).

У подальшому, із метою вдосконалення мережі природно-заповідного фонду області та збереження на її території цінних природних комплексів Держуправлінням за консультативної підтримки провідних науковців регіону з урахуванням багаторічного досвіду, накопиченого в регіоні у галузі охорони та збереження дикої природи, затверджена Програма формування національної екомережі Дніпропетровської області на 2006–2015 рр. (рішення обласної ради 2006 року).

Основною метою програми є формування територіально-функціональної системи екологічної мережі в області, яка забезпечить збільшення відсотку заповідності щонайменше до 8–11 % від загальної площі області (при нинішньому 1,45 %). Програмою передбачене створення повноцінних, реально діючих заповідних об'єктів із власною інфраструктурою, яка повинна враховувати всі природні та соціально-економічні передумови для їх функціонування; проведення заходів з інвентаризації природних екосистем, які повинні стати елементами екомережі, розробки та затвердження типових режимів охорони щодо зарезервованих територій, які повинні діяти до затвердження проектів створення та організації; робіт із ведення кадастрів рослинного та тваринного світу,

територій і об'єктів природно-заповідного фонду, розробки проектів винесення меж територій природно-заповідного фонду в натуру. Все це дасть змогу зберегти біорізноманіття на цих ділянках і відновити природний баланс між природними та антропогенними територіями. Враховуючи те, що область знаходиться в зоні значної економічної напруги, програма сприятиме охороні рідкісних видів флори та фауни, занесених до Червоної книги України.

Передбачається створення двох національних природних парків орієнтовною площею 95,0 тис. га, розширення території природного заповідника – 4,5 тис. га, створення 9 регіональних ландшафтних парків – 121,0 тис. га, створення 24 заказників загальнодержавного значення – 74,0 тис. га, об'єктів інших категорій – на площі 70,0 тис. га.

На виконання Програми в області проводиться діяльність щодо розвитку та розширення заповідних територій. На теперішній час на розгляді та погоджені знаходиться 24 проекти створення заповідних об'єктів місцевого значення.

В області активно проводяться заходи щодо створення національного природного парку «Орільський». Оголошення даної території об'єктом природно-заповідного фонду загальнодержавного значення визначено указами Президента України «Про резервування для наступного заповідання цінних природних територій» (1994), «Про розширення мережі та територій національних природних парків та інших природно-заповідних об'єктів» (2008), «Про додаткові заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні» (2009), Законом України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки» і Програмою формування та розвитку національної екомережі Дніпропетровської області.

Створення повноцінних, реально діючих заповідних об'єктів – складна справа, яка потребує значних коштів і залучення достатнього науково-виробничого потенціалу. Сьогодні кожен із нас, як людина, як невід'ємна частина всього живого на Землі, має подивитися навкруги та подивитися, що саме він залишає за собою – голу пустелю чи квітучий сад.